

บทที่ 3

การนำพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาบังคับใช้ในคดีรับขนของทางทะเลของศาล : สภาพข้อเท็จจริงและปัญหาในทางปฏิบัติ

การรับขนของทางทะเลถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการค้าระหว่างประเทศ¹ เนื่องจากโดยสภาพแล้ว เมื่อมีการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ ก็จะมีการขนส่งสินค้าจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งวิธีการขนส่งสินค้าที่ได้รับความนิยมมากที่สุดก็คือการขนส่งสินค้าทางทะเลนั่นเอง เพราะมีความสะดวก และประหยัด ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คดีรับขนของทางทะเลจึงเป็นคดีแพ่งและพาณิชย์ประเภทหนึ่ง ดังนั้น ในการศึกษาการนำพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาใช้บังคับในคดีรับขนของทางทะเลของศาล จึงต้องพิจารณาจากหลักเกณฑ์การบังคับใช้กฎหมายสารบัญญัติ รวมถึงข้อจำกัดการบังคับใช้กฎหมายสารบัญญัติของศาลในคดีแพ่งและพาณิชย์ทั่วไปด้วย

เหตุผลที่ต้องศึกษาหลักเกณฑ์การบังคับใช้กฎหมายสารบัญญัติ รวมถึงข้อจำกัดการบังคับใช้กฎหมายสารบัญญัติของศาลในคดีแพ่งและพาณิชย์ทั่วไปควบคู่ไปกับหลักเกณฑ์การบังคับใช้พระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 ในคดีรับขนของทางทะเล ก็เนื่องมาจากว่า คดีรับขนของทางทะเลเป็นคดีแพ่งและพาณิชย์ประเภทหนึ่ง ซึ่งในการพิจารณาคดีรับขนของทางทะเลนั้น หากไม่ปรากฏหลักวิธีพิจารณาคดีโดยเฉพาะเจาะจงแล้ว ก็ให้นำหลักเกณฑ์วิธีพิจารณาความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาบังคับใช้ ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 อีกด้วย ซึ่งหลักเกณฑ์ในนำมากฎหมายมาบังคับใช้ในคดีแพ่งและพาณิชย์ทั่วไปนั้นได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2

¹ อรรถนิติ ดิษฐอำนาจ, “บทที่ 11: การรับขนของทางทะเล”, คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2546), น. 248.

นอกจากการพิจารณาหลักเกณฑ์ในนำกฎหมายมาบังคับใช้ในคดีแพ่งและพาณิชย์ทั่วไปแล้ว ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ ที่ไม่ถือว่าเป็นข้อพิพาททางแพ่งและพาณิชย์ทั่วไป แต่เป็นคดีพิเศษนั้น ก็จะมีกฎหมายวิธีพิจารณาความโดยเฉพาะที่บัญญัติรองรับไว้ อันแตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้แก่ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 และข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ดังนั้น หลักเกณฑ์ในการนำพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาใช้บังคับในคดีรับขนของทางทะเล นอกจากจะต้องพิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว ยังต้องพิจารณาจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 และข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 อันเป็นกฎหมายเฉพาะที่กำหนดถึงหลักเกณฑ์วิธีพิจารณาความในคดีรับขนของทางทะเลควบคู่กันไปด้วย

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากคดีรับขนของทางทะเลเป็นคดีที่ต้องใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ดังนั้น แม้จะนำหลักเกณฑ์การบังคับใช้กฎหมายรวมถึงข้อจำกัดการบังคับใช้กฎหมายสารบัญญัติของศาลในคดีแพ่งและพาณิชย์ทั่วไปมาใช้บังคับเพื่ออุดช่องว่างในกรณีที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 และข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 มิได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะก็ตาม แต่หลักเกณฑ์ดังกล่าว ก็มีได้ก่อให้เกิดความชัดเจนในการนำพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาใช้บังคับเท่าที่ควร ทั้งนี้ ในด้านของการบังคับใช้พระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 ว่าปัญหาข้อกฎหมายใดที่ศาลสามารถยกขึ้นวินิจฉัยได้เองโดยที่คู่ความไม่ได้ร้องขอยังคงเป็นที่ถกเถียงกันอยู่มาก เนื่องจากคำพิพากษาเกี่ยวกับคดีรับขนของทางทะเลที่ปรากฏในปัจจุบัน ทั้งในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ หรือแม้กระทั่งในศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ก็ยังวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายในประเด็นเดียวกันแตกต่างกันออกไป ดังนั้น จึงก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญในทางปฏิบัติของการบังคับใช้พระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 และจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ต่อไปว่าบทบัญญัติใดในพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534

ที่ศาลสามารถยกขึ้นวินิจฉัยได้เอง โดยศาลเห็นสมควรว่าเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของประชาชน อันเป็นข้อยกเว้นที่ศาลสามารถพิพากษาเกินไปกว่าประเด็นแห่งคดี หรือเกินไปกว่าคำขอของคู่ความ ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ในการบังคับใช้กฎหมายสารบัญญัติในคดีแพ่งและพาณิชย์ได้

3.1 หลักเกณฑ์การนำพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาบังคับใช้ในคดีรับขนของทางทะเลของศาลและวิธีพิจารณาความในคดีรับขนของทางทะเล

3.1.1 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539²

มาตรา 26³ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งฯ เป็นบทบัญญัติที่แสดงให้เห็นว่ากระบวนการพิจารณาคดีรับขนของทางทะเลต้องดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ก่อนที่จะพิจารณาลักษณะที่ในการพิจารณา และทำคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคดีรับขนของทางทะเลที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งฯ เป็นการเฉพาะนั้น ได้บัญญัติไว้ในหมวด 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งฯ ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น

² ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “พระราชบัญญัติจัดตั้งฯ”

³ มาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 บัญญัติว่า

“กระบวนการพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้และข้อกำหนดตามมาตรา 30 ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อกำหนดดังกล่าวให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

- ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศดำเนินการนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไปโดยไม่เลื่อนคดีจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา⁴ เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้ ศาลอาจเลื่อนคดีก็ได้ ซึ่งในทางปฏิบัตินั้นยากที่ศาลจะนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไปโดยไม่เลื่อนคดีจนกว่าจะเสร็จการพิจารณาได้ แม้ผู้พิพากษาประจำและพนักงานอัยการจะพร้อมดำเนินการ แต่ผู้พิพากษาสมทบซึ่งมีทั้งข้าราชการประจำ ข้าราชการบำนาญ และนักธุรกิจเอกชนส่วนใหญ่ต่างมีภาระหน้าที่ประจำของตนอยู่แล้ว อีกทั้งผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศหลายท่าน ก็เป็นผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ในขณะเดียวกันอีกด้วย⁵

- ถ้าบุคคลใดหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในคดีเกรงว่าพยานหลักฐานที่ตนต้องการจะอ้างอิงในภายหน้าจะสูญหายก่อนที่จะนำมาสืบหรือยากแก่การที่จะนำมาสืบในภายหลัง บุคคลนั้นหรือคู่ความฝ่ายนั้นอาจยื่นคำร้องขอหรือคำขอ ต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานหลักฐานนั้นไว้ทันทีก็ได้⁶

⁴ มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 บัญญัติว่า

“ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศดำเนินการนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไปโดยไม่เลื่อนคดีจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้ และเมื่อเสร็จการพิจารณาคดี ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศรีบทำคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว”

⁵ วีส ติงสมิตร, “กฎหมายศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ,” พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544), น. 27.

⁶ มาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 บัญญัติว่า

“ถ้าบุคคลใดเกรงว่าพยานหลักฐานที่ตนอาจต้องอ้างอิงในภายหน้าจะสูญหายหรือยากแก่การนำมาเมื่อมีคดีทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น หรือถ้าคู่ความฝ่ายใดในคดีเกรงว่าพยานหลักฐานที่ตนจำแนงจะอ้างอิงจะสูญหายเสียก่อนที่จะนำมาสืบหรือเป็นการยากที่จะ

- อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางโดยอนุมติประธานศาลฎีกา มีอำนาจออกข้อกำหนดใดๆ เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐานใช้บังคับในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางได้ เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็วและเป็นธรรมได้⁷

- ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบ และคู่ความสามารถที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นดังกล่าวได้⁸

- ศาลมีอำนาจยื่นหรือขยายระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งฯ นี้ หรือตามที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกำหนด เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อ

นำมาสืบในภายหลัง บุคคลนั้นหรือคู่ความฝ่ายนั้นอาจยื่นคำขอต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศโดยทำเป็นคำร้องขอหรือคำร้องให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานหลักฐานนั้นไว้ทันที”

⁷ มาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 บัญญัติว่า

“เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็วและเป็นธรรม อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางโดยอนุมติประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อกำหนดใดๆ เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐานใช้บังคับในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางได้...

ข้อกำหนดนั้น เมื่อได้ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

⁸ มาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 บัญญัติว่า

“ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว”

คู่ความร้องขอ ทั้งนี้ ตามความจำเป็นและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม⁹ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ จะแตกต่างจากมาตรา 23¹⁰ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กล่าวคือ ศาลมีอำนาจยื่นหรือขยายระยะเวลาตามที่กำหนดได้แม้ไม่มีเหตุการณ์พิเศษ หรือเหตุสุดวิสัยก็ตาม โดยในการสั่งอนุญาตให้ยื่นหรือขยายระยะเวลานั้น ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางต้องคำนึงถึงกระบวนการพิจารณาที่ประสงค์จะให้เป็นไปได้โดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรมเป็นสำคัญประกอบการพิจารณาสั่งด้วยเสมอ

- การอุทธรณ์โต้แย้งคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ให้คู่ความอุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลฎีกาภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น¹¹ โดยไม่ต้องอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคดังเช่นคดีแพ่งหรือ

⁹ มาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 บัญญัติว่า

“ระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือตามที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกำหนด เมื่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศพิจารณาเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความร้องขอ ศาลมีอำนาจยื่นหรือขยายได้ตามความจำเป็นและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม”

¹⁰ มาตรา 23 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บัญญัติว่า

“เมื่อศาลเห็นสมควรหรือมีคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ให้ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งขยายหรือยื่นระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายนี้หรือตามที่ศาลได้กำหนดไว้ หรือระยะเวลาที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีพิจารณาความแพ่งอันกำหนดไว้ในกฎหมายอื่น เพื่อให้ดำเนินหรือมิให้ดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาใด ๆ ก่อนสิ้นระยะเวลานั้นแต่การขยายหรือยื่นเวลาเช่นว่านี้ให้พึงทำได้ต่อเมื่อมีเหตุการณ์พิเศษ และศาลได้มีคำสั่งหรือคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย”

¹¹ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 บัญญัติว่า

“ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า

คดีอาญาสามัญทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่ประสงค์จะให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมยิ่งขึ้นนั่นเอง

นอกจากนี้ มาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้ง¹² ก็ได้บัญญัติให้ประธานศาลฎีกา จัดตั้งแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้น เพื่อพิจารณาคดีการค้าระหว่างประเทศที่อุทธรณ์ขึ้นมา และให้ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมี คำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็วเช่นกัน

ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ในการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางในคดีแพ่ง มีดังนี้

(1) การอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง

การอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง ต้องเป็นอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงในคดีที่ราคา ทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์เกิน 200,000 บาท หรือเกินจำนวนที่กำหนดใน พระราชกฤษฎีกา หากราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์ไม่เกิน 200,000 บาท คู่ความอุทธรณ์จะอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้ต่อเมื่อผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาคดีนั้นได้ทำ ความเห็นแย้งไว้ หรือได้รับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้ หรือถ้าไม่มีความเห็นแย้งหรือคำรับรองเช่น ว่านี้ต้องได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า ระหว่างประเทศกลาง¹³ อย่างไรก็ดี ข้อเท็จจริงนั้นคู่ความจะต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในอุทธรณ์และต้อง

ระหว่างประเทศนั้น ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาได้ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำ พิพากษาหรือคำสั่งนั้น”

¹² มาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 บัญญัติว่า

“ให้ประธานศาลฎีกาจัดตั้งแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้นใน ศาลฎีกาเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่อุทธรณ์ขึ้นมา ใน การนี้ให้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว”

¹³ มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 บัญญัติว่า

เป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ทั้งจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย¹⁴

(2) การอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย

การอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย คู่ความต้องยกข้อกฎหมายนั้นขึ้นกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในอุทธรณ์ และต้องเป็นข้อกฎหมายที่ได้ยกขึ้นว่ากล่าวกันมาแล้วโดยชอบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ทั้งจะต้องเป็นข้อกฎหมายที่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย ส่วนอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรืออุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายที่คู่ความฝ่ายที่อุทธรณ์ไม่สามารถยกปัญหานั้นขึ้นกล่าวในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง เพราะพฤติการณ์ไม่เปิดช่องให้กระทำได้อุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายเรื่องที่ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยกระบวนการพิจารณาชั้นอุทธรณ์ คู่ความที่เกี่ยวข้องย่อมมีสิทธิที่ยกปัญหาข้อกฎหมายดังกล่าวขึ้นอุทธรณ์ได้เสมอ¹⁵

อย่างไรก็ตาม คดีการค้าระหว่างประเทศ ในส่วนของคดีแพ่ง ซึ่งต้องห้ามอุทธรณ์ตามบทกฎหมายดังกล่าวข้างต้น หากศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง สั่งรับอุทธรณ์ส่งมาให้ศาลฎีกา และศาลฎีกาพิจารณาเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

“ในคดีแพ่งที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์ไม่เกินสองแสนบาท หรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในปัญหาข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาคดีนั้นได้ทำความเห็นแย้งไว้ หรือได้รับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้ หรือถ้าไม่มีความเห็นแย้งหรือคำรับรอง เช่นว่านี้ต้องได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางหรืออธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคแล้วแต่กรณี”

¹⁴ โปรดดูมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ประกอบมาตรา 225 วรรคหนึ่งแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

¹⁵ โปรดดูมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ประกอบมาตรา 225 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

จำเป็นต้องแก้ไขข้อผิดพลาด ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพยากรพลังงานและการค้าระหว่างประเทศจะรับพิจารณาพิพากษาคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ดังกล่าวโดยไม่พิพากษาให้ยกอุทธรณ์นั้นก็ได้¹⁶ ซึ่งเป็นกรณีที่แตกต่างจากบทบัญญัติว่าด้วยอุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพื่อแก้ปัญหาคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ตามกฎหมายและศาลฎีกาไม่อาจรับวินิจฉัยอุทธรณ์นั้นได้ โดยให้อำนาจแก่ศาลฎีกาที่จะรับวินิจฉัยอุทธรณ์นั้น หากศาลฎีกาพิจารณาเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จำเป็นต้องแก้ไขข้อผิดพลาดของศาลทรัพยากรพลังงานและการค้าระหว่างประเทศกลาง ศาลฎีกาย่อมพิพากษาแก้หรือกลับคำพิพากษาดังกล่าวแม้ในคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ตามกฎหมายได้ ซึ่งนับได้ว่าเป็นการอุดช่องโหว่ของกฎหมายวิธีพิจารณาความและทำให้ศาลยุติธรรมสามารถประสิทธิภาพความยุติธรรมแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามเนื้อหาแห่งคดียิ่งขึ้น อันทำให้เป้าหมายสูงสุดที่ศาลยุติธรรมอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนสำหรับคดีทรัพยากรพลังงานและการค้าระหว่างประเทศเป็นไปได้อย่างแท้จริง¹⁷

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ในการทำคำพิพากษาของศาลทรัพยากรพลังงานและการค้าระหว่างประเทศนั้น มีเพียงมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งฯ ได้วางหลักไว้ว่า เมื่อเสร็จการพิจารณาคดี ให้ศาลทรัพยากรพลังงานและการค้าระหว่างประเทศรับทำคำพิพากษาโดยเร็ว อย่างไรก็ตาม ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติในพระราชบัญญัติจัดตั้งฯ ที่กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการทำคำพิพากษาของศาลทรัพยากรพลังงานและการค้าระหว่างประเทศอย่างชัดเจน ดังเช่นหลักเกณฑ์การ

¹⁶ มาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพยากรพลังงานและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรพลังงานและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 บัญญัติว่า

“ในคดีที่ศาลทรัพยากรพลังงานและการค้าระหว่างประเทศรับอุทธรณ์ส่งมาให้ศาลฎีกานั้น หากศาลฎีกาพิจารณาเห็นว่าอุทธรณ์ดังกล่าวต้องห้ามตามกฎหมายให้พิพากษายกอุทธรณ์ แต่ถ้าศาลฎีกาพิจารณาเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจำเป็นต้องแก้ไขข้อผิดพลาด จะรับพิจารณาพิพากษาคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ดังกล่าวนี้ก็ได้”

¹⁷ ปริญญ์ ดิผดุง รัชพันธ์ ประพูนนิติสาร, “กระบวนการพิจารณาคดีในศาลทรัพยากรพลังงานและการค้าระหว่างประเทศ : พินิจเรื่องอำนาจพิจารณา (Jurisdiction) ด้านการค้าระหว่างประเทศและข้อสังเกตเกี่ยวกับคดีการค้าระหว่างประเทศที่ขึ้นสู่ศาลฎีกา,” วารสารกฎหมายทรัพยากรพลังงานและการค้าระหว่างประเทศ, น. 331-332 (2546).

ทำคำพิพากษาที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแต่ประการใด ซึ่งกรณีดังกล่าว มาตรา 26¹⁸ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งฯ ได้บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ที่มีได้มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งฯ และข้อกำหนดตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว โดยอนุโลม ดังนั้น ในการทำคำพิพากษาคดีรับชนของทางทะเล จึงต้องนำหลักเกณฑ์การทำคำพิพากษาในคดีแพ่งและพาณิชย์ทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

นอกจากนี้ กระบวนการพิจารณาคดีรับชนของทางทะเลยังต้องเป็นไปตามข้อกำหนดตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งฯ ซึ่งบัญญัติให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางโดยอนุมัติประธานศาลฎีกา มีอำนาจออกข้อกำหนดใดๆ เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐานใช้บังคับในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางได้ เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็วและเป็นธรรม ดังนั้น ในกระบวนการพิจารณาคดีรับชนของทางทะเล จึงต้องคำนึงถึงพระราชบัญญัติจัดตั้งฯ และข้อกำหนดตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งฯ อันได้แก่ ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ซึ่งออกโดยอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางโดยอนุมัติประธานศาลฎีกา ซึ่งจะได้กล่าวถึงในหัวข้อ 3.1.2 ต่อไป

3.1.2 ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540¹⁹

มาตรา 30²⁰ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งฯ บัญญัติให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางโดยอนุมัติประธานศาลฎีกา มีอำนาจออกข้อกำหนดใดๆ เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐานใช้บังคับในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางได้ เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก

¹⁸ โปรดดู มาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

¹⁹ ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “ข้อกำหนดฯ”

²⁰ โปรดดู มาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

รวดเร็วและเป็นธรรม ซึ่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง โดยอนุมัติของประธานศาลฎีกา ได้ออกข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐานใช้บังคับในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ²¹ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 โดยในลักษณะ 1 ว่าด้วยความแพ่ง มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้เขียนขอยกตัวอย่าง ดังนี้

- ศาลอาจสั่งให้คู่ความที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาผิดระเบียบหรือผิดหลงทำการแก้ไขให้ถูกต้องได้ภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควรกำหนด เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม เว้นแต่ข้อที่ผิดระเบียบหรือผิดหลงนั้นจะเกิดจากความจงใจ หรือละเลยเพิกเฉยของคู่ความฝ่ายนั้น อันเป็นการเอาเปรียบคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง²² โดยเป็นการให้อำนาจศาลในการสั่งให้แก้ไขการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบหรือผิดหลงในคดีแพ่งได้กว้างขวางกว่าคดีแพ่งและพาณิชย์ทั่วไป ตามมาตรา 27 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กล่าวคือ ไม่มีข้อจำกัดที่คู่ความจะต้องยกข้อคัดค้านเรื่องผิดระเบียบภายใน 8 วัน นับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้าง

การที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางไม่ถือเอาการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบหรือผิดหลงมาเป็นข้อแพ่งชนะในคดี และให้โอกาสคู่ความทำการแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควรกำหนดได้นั้น เป็นเพราะการดำเนิน

²¹ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 29 พฤศจิกายน 2540 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนพิเศษ 110 ง ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน 2540)

²² ข้อ 3 แห่งข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 บัญญัติว่า

“เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม ศาลอาจสั่งให้คู่ความที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาผิดระเบียบหรือผิดหลงทำการแก้ไขให้ถูกต้องได้ภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควรกำหนด เว้นแต่ข้อที่ผิดระเบียบหรือผิดหลงนั้นจะเกิดจากความจงใจ หรือละเลยเพิกเฉยของคู่ความฝ่ายนั้น อันเป็นการเอาเปรียบคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง”

กระบวนการพิจารณาส่วนใหญ่ทนายความเป็นผู้ดำเนินการ หากศาลเคร่งครัดในวิธีพิจารณาย่อมทำให้ตัวความเสียหาย หรือแม้แต่กรณีที่ตัวความเป็นผู้ดำเนินการกระบวนการพิจารณาอาจเกิดข้อผิดพลาดหรือการกระทำผิดระเบียบโดยมิได้ตั้งใจ หรือเป็นเพราะขาดความรู้ความเข้าใจไปบ้าง ศาลจึงให้ออกาสคู่ความที่จะแก้ไขเสียให้ถูกต้อง อย่างไรก็ดี หากข้อที่ระเบียบผิดพลาดเกิดจากความจงใจหรือละเลยเพิกเฉยของคู่ความฝ่ายนั้นอันเป็นการเอาเปรียบคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ก็เป็นเรื่องที่เห็นได้ชัดว่า ศาลไม่ควรให้ออกาสคู่ความฝ่ายนั้นแก้ไขเพราะความผิดของคู่ความฝ่ายนั้นเอง ทั้งยังถือไม่ได้ว่าเป็นการดำเนินการกระบวนการพิจารณาโดยไม่สุจริตอีกด้วย²³

- คู่ความอาจตกลงกันยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ดำเนินการกระบวนการพิจารณาไปตามที่คู่ความตกลงกัน ถ้าศาลเห็นสมควรจะอนุญาตตามคำร้องนั้นก็ได้ เพื่อให้การดำเนินการกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม เว้นแต่การดำเนินการกระบวนการพิจารณาที่คู่ความร้องขอเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน²⁴ โดยการตกลงกันในการดำเนินการกระบวนการพิจารณานี้ เป็นหลักการใหม่ในกฎหมายวิธีสบัญญัติ ซึ่งมีข้อจำกัดของความตกลงว่าจะต้องไม่เป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งจะต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นกรณีไป

- คำฟ้องคดีการค้าระหว่างประเทศที่แสดงพอเข้าใจได้ถึงสภาพแห่งข้อหา ข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา และคำขอบังคับ ให้ถือว่าเป็นคำฟ้องที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว²⁵ ซึ่งเป็นกรณีที่

²³ ปรินญา ดิผดุง ธัชพันธ์ ประพุทธนิตินสาร, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 17, น. 296-297.

²⁴ ข้อ 4 แห่งข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 บัญญัติว่า

“คู่ความอาจตกลงกันยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ดำเนินการกระบวนการพิจารณาไปตามที่คู่ความตกลงกัน ถ้าศาลเห็นสมควรเพื่อให้การดำเนินการกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรมจะอนุญาตตามคำร้องนั้นก็ได้ เว้นแต่การดำเนินการกระบวนการพิจารณาที่คู่ความร้องขอเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

²⁵ ข้อ 6 แห่งข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 บัญญัติว่า

แตกต่างจากคดีแพ่งสามัญที่การบรรยายฟ้องต้องเป็นไปตามมาตรา 172 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กล่าวคือ คำฟ้องต้องแสดงโดยชัดแจ้งซึ่งสภาพแห่งข้อหาของโจทก์และค่าขอบังคับ ทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาเช่นนั้น

นอกจากนี้ ในคดีการชำระระหว่างประเทศนั้น หากจำเลยให้การต่อสู้ว่าไม่เข้าใจคำฟ้อง ส่วนใด ศาลอาจสั่งให้โจทก์แก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องโดยอธิบายรายละเอียดในส่วนนั้นให้ชัดเจนขึ้นก็ได้²⁶ ซึ่งในข้อนี้ทำให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของการพิจารณาคดีการชำระระหว่างประเทศว่า มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้คู่ความแพ่งกันในเรื่องแห่งคดีมากกว่าที่จะให้คู่ความแพ่งกันในเรื่องการปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ อันเป็นผลทำให้ในการชี้สองสถาน ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ไม่ต้องกำหนดประเด็นว่า “คำฟ้องของโจทก์เป็นคำฟ้องที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่” เป็นประเด็นข้อพิพาทต่อไป คงเหลือประเด็นข้อพิพาทกันในเนื้อหาแห่งคดีเท่านั้น²⁷ และเมื่อศาลสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องดังกล่าวแล้ว ให้จำเลยมีสิทธิที่จะแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การเฉพาะในส่วนคำฟ้องที่ศาลให้โจทก์แก้ไขเพิ่มเติมนั้น ซึ่งหลักเกณฑ์ดังที่กล่าวมานี้ ให้นำไปใช้บังคับแก่การฟ้องแย้งของโจทก์โดยอนุโลมด้วย กล่าวคือ หากโจทก์ให้การแก้ฟ้องแย้งของจำเลยว่าไม่เข้าใจฟ้องแย้ง ส่วนใด ศาลอาจสั่งให้จำเลยแก้ไขเพิ่มเติมโดยอธิบายรายละเอียดในส่วนนั้นให้ชัดเจนขึ้นได้ และโจทก์มีสิทธิแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การแก้ฟ้องแย้งในส่วนฟ้องแย้งที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นได้

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า คำให้การของจำเลยในคดีการชำระระหว่างประเทศ เป็นคำให้การที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 26 แห่ง

“คำฟ้องที่แสดงให้พอเข้าใจได้ถึงสภาพแห่งข้อหา ข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา และค่าขอบังคับ ให้ถือว่าเป็นคำฟ้องที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว

ถ้าจำเลยให้การต่อสู้ว่าไม่เข้าใจคำฟ้องในส่วนใด ศาลอาจสั่งให้โจทก์แก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องโดยอธิบายรายละเอียดส่วนนั้นให้ชัดเจนขึ้นก็ได้ และจำเลยมีสิทธิแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การในส่วนคำฟ้องที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นได้

ความในวรรคสองให้ใช้บังคับแก่การแก้ฟ้องแย้งโดยอนุโลม”

²⁶ โปรดดู ข้อ 6 แห่งข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540

²⁷ ปรินญา ตีผดุง รัชพันธ์ ประพูนดิสาร, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 17, น. 295.

พระราชบัญญัติจัดตั้งฯ ประกอบกับมาตรา 177 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กล่าวคือ จำเลยต้องแสดงโดยชัดแจ้งในคำให้การว่า จำเลยยอมรับหรือปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ ทั้งสิ้นหรือแต่บางส่วนรวมทั้งเหตุแห่งการนั้น เช่นเดียวกับคำให้การในคดีแพ่งสามัญ จึงจะเป็นคำให้การที่ชอบด้วยกฎหมาย หากจำเลยไม่ให้การยอมรับหรือปฏิเสธข้อเท็จจริงใดตามคำฟ้องของโจทก์ ต้องถือว่าจำเลยให้การรับข้อเท็จจริงนั้น ไม่เป็นประเด็นข้อพิพาทที่โจทก์มีหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้นอีก ศาลรับฟังข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติได้ตามนั้น และหากจำเลยให้การปฏิเสธโดยไม่มีเหตุแห่งการปฏิเสธ จำเลยไม่มีสิทธินำพยานหลักฐานเข้าสืบตามคำให้การดังกล่าว แต่โจทก์ยังคงมีหน้าที่ต้องนำสืบข้อเท็จจริงนั้น

- ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับประเด็นในคดีมาสืบเพิ่มเติมได้ โดยไม่ต้องมีคู่ความฝ่ายใดร้องขอ ซึ่งพยานหลักฐานนี้รวมถึงเอกสารหรือวัตถุใดที่อยู่ในความครอบครองหรือการดูแลรักษาของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม²⁸ โดยจะเห็นได้ว่า การเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบเพิ่มเติมนั้น ต้องเป็นพยานหลักฐานอื่นเกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีเท่านั้น หากไม่ใช่พยานหลักฐานอื่นเกี่ยวกับประเด็นในคดี ศาลย่อมไม่มีอำนาจเรียกพยานหลักฐานอื่นนอกจากที่คู่ความนำเสนอมาสืบเพิ่มเติมได้

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันไม่ปรากฏว่าอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางโดยอนุมัติของประธานศาลฎีกาได้ออกข้อกำหนดฯ เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการทำคำพิพากษาใช้บังคับในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศแต่ประการใด ดังนั้น จึงต้องนำหลักเกณฑ์การทำคำพิพากษาในคดีแพ่งและพาณิชย์ทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับกับการทำคำพิพากษาในคดีรับขนของทางทะเลโดยอนุโลม ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งฯ

²⁸ ข้อ 39 แห่งข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 บัญญัติว่า

“เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นการจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับประเด็นในคดี รวมทั้งเอกสารหรือวัตถุใดที่อยู่ในความครอบครองหรือการดูแลรักษาของคู่ความฝ่ายใดมาสืบเพิ่มเติม ให้ศาลทำการสืบพยานหลักฐานต่อไป ซึ่งอาจรวมถึงการที่จะเรียกพยานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ด้วย โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ”

3.1.3 บทสรุปหลักเกณฑ์การนำพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาใช้ บังคับในคดีรับขนของทางทะเลของศาล และวิธีพิจารณาความในคดีรับขนของทางทะเล

กล่าวโดยสรุป เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติจัดตั้งฯ และข้อกำหนดฯ แล้ว การดำเนิน กระบวนการพิจารณาใดที่มีบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะก็ต้องบังคับใช้ให้เป็นไปตามความในพระราชบัญญัติ จัดตั้งฯ และข้อกำหนดฯ ดังกล่าว เช่น คู่ความสามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้การดำเนินกระบวนการ พิเคราะห์เป็นไปตามที่ตกลงกันก็ได้ เป็นต้น แต่หากกระบวนการพิจารณาส่วนใดที่ไม่ได้มีการบัญญัติไว้ ในพระราชบัญญัติจัดตั้งฯ และข้อกำหนดฯ ไว้เป็นการเฉพาะ ก็ต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่งในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณามาใช้บังคับโดยอนุโลม ตามมาตรา 26 แห่ง พระราชบัญญัติจัดตั้งฯ โดยเฉพาะในคดีการค้าระหว่างประเทศ หรือคดีรับขนของทางทะเลซึ่งเป็นเรื่อง ที่ผู้เขียนมุ่งนำเสนอจะ มีแต่เฉพาะคดีแพ่ง จึงสามารถสรุปลำดับการบังคับใช้กฎหมายวิธีพิจารณา ความได้ดังนี้

- (1) ถ้ามีข้อกำหนดฯ ให้บังคับใช้ข้อกำหนดฯ ก่อน (เนื่องจากเป็นบทเฉพาะมาก ที่สุด)
- (2) ถ้าเรื่องใดมิได้บัญญัติไว้ในข้อกำหนดฯ แต่มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ จัดตั้งฯ ก็ให้นำพระราชบัญญัติจัดตั้งฯ มาใช้บังคับ
- (3) ถ้าเรื่องใดมิได้มีบัญญัติไว้ในข้อกำหนดฯ และพระราชบัญญัติจัดตั้งฯ ก็ให้นำ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาบังคับใช้โดยอนุโลม ตามมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติ จัดตั้งฯ

ทั้งนี้ เนื่องจากยังไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติใดในพระราชบัญญัติจัดตั้งฯ และข้อกำหนดฯ ที่ กล่าวถึงการนำกฎหมายสารบัญญัติมาใช้บังคับในคดีรับขนของทางทะเลของศาลทรัพย์สินทาง ปัญญาและการค้าระหว่างประเทศไว้ชัดเจนเป็นการเฉพาะ การนำกฎหมายสารบัญญัติมาใช้บังคับใน คดีรับขนของทางทะเล จึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์การนำกฎหมายสารบัญญัติมาใช้บังคับในคดีแพ่ง และพาณิชย์ทั่วไป ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 กล่าวคือ หากเป็นปัญหาข้อกฎหมายแล้ว ศาลย่อมมี อำนาจยกขึ้นวินิจฉัยได้เองทั้งสิ้น โดยที่คู่ความไม่จำเป็นต้องยกข้อกฎหมายขึ้นกล่าวอ้าง และแม้คู่ความ จะได้ยกข้อกฎหมายขึ้นกล่าวอ้าง ศาลก็ไม่ถูกจำกัดว่าจะต้องวินิจฉัยคดีตามข้อกฎหมายที่คู่ความ กล่าวอ้างเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 จะเป็นข้อกำหนดที่หากคู่ความได้ยกข้อเท็จจริงขึ้นกล่าวอ้างไว้แล้ว ศาลย่อมมีหน้าที่ปรับบทกฎหมายให้เข้ากับข้อเท็จจริง โดยที่คู่ความไม่จำเป็นต้องกล่าวอ้างข้อกำหนดต่อศาลก็ตาม แต่ประเด็นที่สำคัญคือ ในการบังคับใช้กฎหมายสารบัญญัติของศาลนั้น ศาลจำเป็นต้องคำนึงถึงข้อจำกัดการบังคับใช้กฎหมายสารบัญญัติของศาลตามกฎหมายวิธีพิจารณาความด้วย ซึ่งข้อจำกัดดังกล่าวนี้เอง ที่ทำให้ในบางกรณีนั้น ศาลไม่อาจนำกฎหมายสารบัญญัติมาบังคับใช้ หรือปรับเข้ากับข้อเท็จจริงในคดีได้แม้คู่ความจะได้กล่าวอ้างข้อเท็จจริงต่อศาลแล้วก็ตาม โดยข้อจำกัดที่สำคัญ ได้แก่ หลักเกณฑ์ในการทำคำพิพากษาของศาล ซึ่งมาตรา 142 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้วางหลักไว้ว่า ห้ามมิให้ศาลทำคำพิพากษาหรือคำสั่งเกินไปกว่าประเด็นแห่งคดีหรือเกินไปกว่าคำขอ กล่าวคือ แม้กรณีจะมีข้อเท็จจริงปรากฏต่อศาล แต่หากการที่ศาลจะวินิจฉัยข้อเท็จจริงดังกล่าว โดยที่ข้อเท็จจริงนั้นมีได้เป็นประเด็นแห่งคดี หรือนอกเหนือจากคำขอของคู่ความแล้ว ศาลย่อมไม่สามารถนำกฎหมายใดมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงดังกล่าวได้ แต่กรณีดังกล่าวมีข้อยกเว้นคือ หากเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลสามารถใช้ดุลพินิจยกขึ้นวินิจฉัยเกินไปกว่าประเด็นแห่งคดี หรือนอกเหนือจากคำขอของคู่ความได้ ตามมาตรา 142 (5) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งข้อจำกัดดังกล่าวนี้เองที่ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติว่าปัญหาข้อกฎหมายใดที่ศาลสามารถยกขึ้นวินิจฉัยได้เองแม้คู่ความจะมีได้ยกขึ้นกล่าวอ้างก็ตาม

3.2 สภาพข้อเท็จจริงและปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการนำพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาใช้บังคับในคดีของศาล

สภาพข้อเท็จจริงและปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมายในคดีรับขนของทางทะเลที่ศาลสามารถยกขึ้นวินิจฉัยได้เอง สะท้อนให้เห็นได้จากคำพิพากษาของศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีของการหยิบยกข้อกฎหมายขึ้นวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีรับขนของทางทะเล กล่าวคือ ในบางกรณีศาลหยิบยกข้อกฎหมายขึ้นวินิจฉัย โดยปรับเข้ากับข้อเท็จจริงที่ศาลมิได้กำหนดเป็นประเด็นข้อพิพาทไว้ หรือคู่ความมิได้ร้องขอ หรือนำสืบข้อเท็จจริงดังกล่าวให้ศาลเห็น ซึ่งก่อให้เกิดข้อสงสัยว่าข้อกฎหมายดังกล่าว นั้น เป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนที่ศาลสามารถยกขึ้นวินิจฉัยได้เองหรือไม่ ซึ่งหากบทบัญญัติใดเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับความสงบ

เรียบร้อยแล้ว ศาลย่อมมีอำนาจที่จะยกปัญหาข้อกฎหมายดังกล่าวขึ้นวินิจฉัยได้เอง แม้คู่ความจะมีได้ยกปัญหาข้อกฎหมายดังกล่าวขึ้นกล่าวอ้าง และการพิพากษาจะเป็นการเกินคำขอของคู่ความก็ตาม ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา 142 (5) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

นอกจากนี้ คำพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง และคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ยังได้วินิจฉัยคดีรับขนของทางทะเลในประเด็นเดียวกันไว้แตกต่างกัน หรือในบางประเด็นที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางได้วินิจฉัยแล้วทำให้เกิดข้อสงสัยเช่นว่า ศาลวินิจฉัยเป็นไปตามบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 แล้วหรือไม่อย่างไร ซึ่งทำให้เกิดเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไปว่า เหตุใดในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายเดียวกัน ศาลจึงวินิจฉัยแตกต่างกัน และศาลมีเหตุผลอย่างไรในการวินิจฉัย และทำคำพิพากษาเหล่านั้น

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างคำพิพากษาที่แสดงให้เห็นถึงสภาพข้อเท็จจริงและปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ โดยแยกอธิบายเป็นหัวข้อ ดังนี้

3.2.1 ปัญหาการวินิจฉัยเรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องในกรณีการเรียกค่าเสียหายจากการส่งมอบของชำรุด

คำพิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ที่ กค. 126/2548

ระหว่าง โจทก์ บริษัท เฟลปส์ ดอดจ์ ไทยแลนด์ จำกัด

จำเลย บริษัท โกลด์ สตาร์ไลน์ จำกัด กับพวก

ข้อเท็จจริง

โจทก์ประกอบกิจการค้าขายสายไฟฟ้า สายเคเบิล สายโทรศัพท์และอุปกรณ์ไฟฟ้าทุกชนิด ตั้งแต่เดือนกรกฎาคมโจทก์ว่าจ้างจำเลยที่ 2 ขนส่งสินค้าจากท่าเรือแหลมฉบังประเทศไทยไปยังท่าเรือเจเบล อาลี ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ โดยจำเลยที่ 2 ร่วมกับจำเลยที่ 1 ในการขนส่งสินค้า โดยมีกำหนดออกจากท่าเรือแหลมฉบังวันที่ 11 กรกฎาคม 2546 ถึงท่าเรือเจเบล อาลี วันที่ 28 กรกฎาคม 2546 แต่จำเลยทั้งสองไม่สามารถจัดส่งสินค้าให้ผู้รับตราส่งได้ทันตามกำหนด สินค้าพิพาทถึงท่าเรือปลายทางเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2546 ซึ่งทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายเพราะผู้รับตราส่งหรือผู้ซื้อสินค้าปรับโจทก์อันเนื่องมาจากการส่งมอบของชำรุดตามสัญญาซื้อขายเป็นเงิน 1,962,588 บาท

จำเลยทั้งสองให้การว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง โจทก์และจำเลยที่ 1 มิได้มีการตกลงกันในเรื่องระยะเวลาการส่งมอบสินค้า จำเลยที่ 1 ได้ส่งมอบของภายในกำหนดเวลาตามที่ผู้ขนส่งควรกระทำแล้ว หากมีการส่งมอบสินค้าล่าช้าก็ไม่ได้มีสาเหตุมาจากความผิด ความประมาทเลินเล่อหรือความรับรู้ของผู้ขนส่ง ลูกจ้างหรือตัวแทนของผู้ขนส่ง จำเลยทั้งสองได้ใช้ระมัดระวังตามสมควรแล้ว หากมีความล่าช้าจำเลยทั้งสองไม่ต้องรับผิดชอบ สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากการส่งมอบสินค้าล่าช้าได้
ระงับแล้ว เนื่องจากผู้รับตราส่งไม่ได้ส่งคำบอกกล่าวเป็นหนังสือแก่ผู้ขนส่งภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับสินค้า โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าชดเชยจากการเสียค่าปรับหรือประโยชน์อื่นใดจากจำเลยทั้งสอง

คำพิพากษา

“พิเคราะห์แล้วเห็นว่า แม้สัญญารับขนของทางทะเลระหว่างโจทก์กับจำเลยทั้งสองจะไม่มีข้อตกลงในเรื่องระยะเวลาการขนส่งสินค้าพิพาทกำหนดในใบตราส่ง แต่เมื่อพิจารณาจากตารางการเดินทางเรือประกอบคำเบิกความพยานทั้งสอง การส่งสินค้าจากท่าเรือแหลมฉบังไปท่าเรือเจเบล อาลี ใช้เวลาประมาณ 17 วัน จำเลยทั้งสองรับว่าเรือออกจากท่าเรือแหลมฉบังเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2546 เวลาที่ผู้ขนส่งจะส่งมอบสินค้าพิพาทแก่ผู้รับตราส่งคือวันที่ 28 กรกฎาคม 2546 หรือภายในเวลาอันสมควร หากมีพฤติการณ์พิเศษไม่อาจส่งได้ตามกำหนดเช่นที่จำเลยทั้งสองอ้างก็ไม่ควรล่าช้าถึง 30 วัน และพฤติการณ์พิเศษที่จำเลยอ้างนั้นคือช่วงเทศกาลทางศาสนาของชาวมุสลิมซึ่งเป็นพฤติการณ์พิเศษที่จำเลยทั้งสองอาจคาดเห็นได้เพราะจำเลยทั้งสองเป็นผู้ประกอบธุรกิจขนส่งของทางทะเลและเส้นทางที่ขนส่งสินค้าพิพาทเป็นเส้นทางที่จำเลยทั้งสองรับขนส่งของเป็นประจำ การส่งสินค้าพิพาทของจำเลยทั้งสองจึงเป็นการที่ผู้ขนส่งไม่ได้ส่งมอบของภายในกำหนดเวลาอันควรเป็นการส่งมอบของชักช้า โจทก์ได้โต้แย้งจำเลยทั้งสองมาโดยตลอดนับแต่ทราบเรื่องการส่งสินค้าล่าช้า ข้ออ้างว่าผู้รับตราส่งรับสินค้าโดยไม่ได้โต้แย้งจำเลยทั้งสองเรื่องส่งสินค้าล่าช้าภายใน 60 วันจึงไม่จำต้องวินิจฉัย พิพากษาให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงินให้โจทก์เป็นเงิน 654,196 บาทพร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีนับแต่วันที่ 3 ธันวาคม 2546 ให้โจทก์ ดอกเบี้ยถึงวันฟ้องต้องไม่เกิน 94,107.70 บาท ให้จำเลยทั้งสองใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์โดยกำหนดค่าทนายความเป็นเงิน 34,000 บาท”

เนื่องจากจำเลยมิได้อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ไม่อาจทราบแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาได้ อย่างไรก็ตาม ได้มีคำพิพากษาที่วินิจฉัยประเด็นเรื่องอายุความในคดีรับขนของทางทะเล ซึ่งอาจนำมาเทียบเคียงกับประเด็น

เรื่องกำหนดระยะเวลาการใช้สิทธิเรียกร้องในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการส่งมอบของชักช้า ตามมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 ได้ ดังนี้

คำพิพากษาศาลทวิชั้นทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ที่ กค. 28/2548

ระหว่าง โจทก์ บริษัทเอเวอร์กรีนอินดัสตรีส์ จำกัด

จำเลย บริษัทเอ็กเซล (ประเทศไทย) จำกัด กับพวก

ข้อเท็จจริง

โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยทั้งสองร่วมกันหรือแทนกันติดตามเอาสินค้าคืนโจทก์ หากคืนไม่ได้ให้ชดเชยราคา เนื่องจากจำเลยทั้งสองส่งมอบและปล่อยสินค้าให้ผู้รับตราส่งโดยปราศจากต้นฉบับใบตราส่ง จำเลยให้การว่า คดีโจทก์มีอายุความ 1 ปี คดีจึงขาดอายุความ รวมถึงให้การต่อสู้ในประเด็นอื่นๆ

คำพิพากษา

“พิเคราะห์แล้วเห็นควรหยิบยกประเด็นข้อ 4 ว่าคดีขาดอายุความหรือไม่ขึ้นพิจารณาก่อน จำเลยทั้งสองนำสืบว่า โจทก์ฟ้องว่าจำเลยทั้งสองปล่อยสินค้าของโจทก์โดยไม่เวนคืนใบตราส่งเป็นกรณีผิดสัญญาขนส่ง การเรียกค่าเสียหายมีอายุความ 1 ปี ตามพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาตรา 46 ต้องยื่นฟ้องภายใน 1 ปีนับแต่ครบกำหนดส่งมอบสินค้า โจทก์ฟ้องเกิน 1 ปีฟ้องโจทก์ขาดอายุความ โจทก์นำสืบว่า โจทก์ฟ้องติดตามให้จำเลยเอาสินค้ามาคืน หากคืนไม่ได้ให้ชดเชยราคาอันเนื่องมาจากการฝ่าฝืนสัญญาขนส่งของจำเลยทั้งสอง ไม่มีกฎหมายบัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะต้องใช้อายุความทั่วไป เห็นว่า โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยทั้งสองร่วมกัน หรือแทนกันติดตามเอาสินค้าคืนให้แก่โจทก์ ตามพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาตรา 46 บัญญัติเรื่องอายุความการรับขนของทางทะเลว่า “สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายเพื่อการสูญหาย เสียหาย หรือส่งมอบชักช้าแห่งของที่รับขนตามสัญญาขนส่งของทางทะเล ถ้าไม่ได้ฟ้องคดีต่อศาลภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ขนส่งส่งมอบของให้เป็นอันขาดอายุความ” ในกรณีนี้โจทก์ฟ้องตามสัญญาขนส่งของทางทะเลเนื่องจากความเสียหายที่จำเลยทั้งสองปล่อยสินค้าไปโดยไม่ได้นำคืนใบตราส่งทำให้โจทก์เสียหายไม่ได้รับชำระราคาสินค้า โจทก์จึงเรียกให้เอาสินค้าคืน ถ้าคืนไม่ได้ก็ให้ชดเชยค่าเสียหาย จึงมีกำหนดอายุความ 1 ปี ตามกฎหมายดังกล่าว คดีนี้จำเลยทั้งสองส่งมอบของไปเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2543 โจทก์ฟ้องคดีนี้เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2546 เกินกำหนด 1 ปี ฟ้องโจทก์จึงขาดอายุความ ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยถึงประเด็นข้ออื่น”

ปัญหาเกิดขึ้นจากคำพิพากษาดังกล่าว

จากคำพิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ที่ กค. 126/2548 เหตุใดศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจึงไม่ยกปัญหาข้อกฎหมายในเรื่องกำหนดระยะเวลาการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้รับตราส่งต่อผู้ขนส่งในกรณีส่งมอบของชักช้าตามมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 ขึ้นวินิจฉัย ทั้งที่จำเลยซึ่งเป็นผู้ขนส่งในคดีนี้ได้ยกขึ้นต่อสู้ไว้ในคำให้การอย่างชัดเจนแล้ว แม้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจะได้ให้เหตุผลว่า โจทก์ซึ่งเป็นผู้ส่งของได้โต้แย้งผู้ขนส่งมาโดยตลอดก็ตาม แต่ก็ยังเป็นปัญหาที่น่าคิดต่อไปว่า ถ้าเช่นนั้นบทบัญญัติในมาตรา 48 ก็จะไม่นำมาใช้บังคับในกรณีที่ผู้ส่งของเป็นโจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหาย แต่จะใช้บังคับเฉพาะในกรณีที่ผู้รับตราส่งเป็นโจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายเท่านั้นหรืออย่างไร และหากเป็นเช่นนั้นแล้ว ก็หมายความว่า แม้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายของผู้รับตราส่งอันเนื่องมาจากการล่าช้าจะสิ้นไปเพราะมิได้บอกกล่าวภายในกำหนดอายุความตามมาตรา 48 แล้ว ผู้ส่งของก็ยังมีสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายจากผู้ขนส่งได้เพราะมิใช่ผู้รับตราส่ง

3.2.2 ปัญหาการวินิจฉัยเรื่องข้อยกเว้นความรับผิด

คำพิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ที่ กค. 19/2543

ระหว่าง โจทก์ บริษัท แอ็กซ่าประกันภัย จำกัด (มหาชน)

จำเลย บริษัท แจ็คกี้ เมเดอร์ (ประเทศไทย) จำกัด กับพวก

ข้อเท็จจริง

โจทก์ซึ่งเป็นผู้รับประกันภัย รับช่วงสิทธิมาจากผู้ส่งของ ฟ้องเรียกให้จำเลยทั้งสองซึ่งเป็นผู้ขนส่งรับผิดในความสูญหาย หรือเสียหายของสินค้า เนื่องจากว่าสินค้าที่ขนส่ง คือ เหล็กกรีดเย็นเสียหายและสูญหายระหว่างอยู่ในความครอบครองของจำเลยทั้งสอง โดยจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ขนส่ง และจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นผู้ขนส่งอื่น ไม่ได้ให้การต่อสู้คดีไว้ในคำให้การว่าจำเลยทั้งสองไม่ต้องรับผิดในความสูญหายหรือเสียหายของสินค้าตามฟ้องเพราะความเสียหายหรือสูญหายเกิดจากภัยอันตรายหรืออุบัติเหตุแห่งท้องทะเลหรือน้ำหนักที่ใช้เดินเรือตามมาตรา 52 (2) แห่งพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 แต่ได้มีการนำสืบถึงข้อเท็จจริงดังกล่าวไว้ในวันสืบพยาน

คำพิพากษา

“ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางวินิจฉัยว่า จำเลยที่ 1 เป็นผู้ขนส่ง ส่วนจำเลยที่ 2 เป็นผู้ขนส่งอื่นที่ได้รับมอบหมายจากผู้ขนส่งให้ทำการขนส่งสินค้าตามฟ้อง สินค้าตามฟ้องเสียหายและสูญหายโดยเหตุแห่งการเสียหายและสูญหายอยู่ในความดูแลของจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 มิได้เกิดขึ้นเพราะสภาพแห่งสินค้าหรือเพราะความผิดของผู้ส่งหรือผู้รับตราส่ง อย่างไรก็ตาม เหตุดังกล่าวเกิดจากภัยอันตรายแห่งท้องทะเล ซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้ผู้ขนส่งไม่ต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาตรา 52 (2) จำเลยทั้งสองจึงไม่ต้องรับผิด และไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยประเด็นข้อพิพาทที่เหลืออีกต่อไป พิพากษายกฟ้อง”

ต่อมา โจทก์ได้อุทธรณ์คำพิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางต่อศาลฎีกา และศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางได้พิพากษาดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2141/2544

“การที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางวินิจฉัยข้อเท็จจริงว่า ความเสียหายและสูญหายของสินค้าตามฟ้องเกิดจากภัยอันตราย หรืออุบัติเหตุแห่งท้องทะเลหรือน้ำที่ใช้น้ำที่เดินเรือเป็นการวินิจฉัยนอกประเด็นข้อพิพาท ซึ่งเป็นการไม่ชอบหรือไม่ เห็นว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดของผู้ขนส่งตามพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาตรา 52 (2) ซึ่งจำเลยทั้งสองในฐานะผู้ขนส่งจะต้องยกขึ้นต่อสู้ไว้ในคำให้การ เพื่อให้เกิดเป็นประเด็นข้อพิพาท ทั้งจำเลยทั้งสองมีหน้าที่ต้องนำพยานหลักฐานเข้าสืบพิสูจน์ว่ามีข้อเท็จจริงดังกล่าวเกิดขึ้นจริง จึงจะได้รับการยกเว้นความรับผิดตามบทกฎหมายดังกล่าว แต่สำหรับคดีนี้ จำเลยทั้งสองมิได้ให้การต่อสู้คดีว่าจำเลยทั้งสองไม่ต้องรับผิดในความสูญหายและเสียหายของสินค้าตามฟ้องเพราะความสูญหายและเสียหายเกิดจากภัยอันตรายหรืออุบัติเหตุแห่งท้องทะเลหรือน้ำที่ใช้น้ำที่เดินเรือ ดังนั้น ข้อเท็จจริงที่ว่าความเสียหายและสูญหายของสินค้าเกิดจากภัยอันตรายหรืออุบัติเหตุแห่งท้องทะเลหรือน้ำที่ใช้น้ำที่เดินเรือจึงเป็นข้อเท็จจริงนอกประเด็นข้อพิพาทคู่ความย่อมไม่มีสิทธินำพยานหลักฐานเข้าสืบถึงข้อเท็จจริงดังกล่าวตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 185 วรรคสอง ประกอบพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทาง

ปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศฯ มาตรา 26 แม้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเห็นว่าข้อเท็จจริงดังกล่าว ทั้งโจทก์และจำเลยทั้งสองได้นำสืบต่อสู้กัน อย่างเต็มที่แล้วไม่มีฝ่ายใดเสียเปรียบได้เปรียบแก่กัน ก็ไม่มีบทบัญญัติใดแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 หรือข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศข้อใดให้อำนาจศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางฟังข้อเท็จจริงว่า ความเสียหายและสูญหายของสินค้าตามฟ้องเกิดจากภัยอันตรายหรืออุบัติเหตุแห่งท้องทะเลหรือน่านน้ำที่ใช้เดินเรือ จำเลยทั้งสองจึงไม่ต้องรับผิดชอบและพิพากษายกฟ้องโจทก์มาขึ้น เป็นการวินิจฉัยข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานที่มีการนำสืบนอกเหนือประเด็นข้อพิพาท ไม่ชอบด้วยบทกฎหมายดังกล่าวข้างต้น ดังนี้ ข้อเท็จจริงจึงฟังไม่ได้ว่าความเสียหายและสูญหายของสินค้าตามฟ้องเกิดจากภัยอันตรายหรืออุบัติเหตุแห่งท้องทะเลหรือน่านน้ำที่ใช้เดินเรือ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจะต้องวินิจฉัยประเด็นข้อพิพาทที่เหลือต่อไปให้ครบทุกข้อ เมื่อศาลดังกล่าวมิได้วินิจฉัยประเด็นข้อพิพาทที่เหลือ จึงเป็นกรณีที่ศาลดังกล่าวมิได้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยคำพิพากษาและคำสั่ง แต่เมื่อปรากฏว่าคู่ความได้นำพยานหลักฐานเข้าสืบตามประเด็นข้อพิพาททุกข้อจนเสร็จสิ้นแล้ว ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง จึงเห็นสมควรวินิจฉัยชี้ขาดคดีตามประเด็นข้อพิพาทที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางยังมิได้วินิจฉัยไป โดยไม่ต้องย้อนสำนวนให้ศาลดังกล่าวพิพากษาใหม่”

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากคำพิพากษาดังกล่าว

เหตุใดศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจึงรับฟังพยานหลักฐานที่อยู่นอกเหนือจากประเด็นข้อพิพาท และพิพากษาให้จำเลยซึ่งเป็นผู้ขนส่งหลุดพ้นจากความรับผิด เนื่องจากได้รับประโยชน์จากข้อยกเว้นความรับผิดตามพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 ในขณะที่ศาลฎีกากลับวินิจฉัยแตกต่างกันออกไป โดยเห็นว่าเป็นการวินิจฉัยนอกประเด็นข้อ

พิพาท และแท้ที่จริงแล้วข้อยกเว้นความรับผิดนั้น ควรเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลสามารถยกขึ้นวินิจฉัยได้เองหรือไม่

3.2.3 ปัญหาการวินิจฉัยเรื่องข้อจำกัดความรับผิด

คำพิพากษาศาลทวิชั้นทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่ กค. 200/2543

ระหว่าง โจทก์ บริษัท ซุปเปอร์เมดโปรดักส์ จำกัด

จำเลย บริษัท ฟริทซ์ ทรานสปอร์ตเทชั่น อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย) จำกัด

ข้อเท็จจริง

โจทก์ว่าจ้างจำเลยให้ขนส่งสินค้าจากท่าเรือแหลมฉบังไปยังเมืองเซาแธมป์ตัน ครั้นเรือถึงเมืองเซาแธมป์ตันประมาณวันที่ 7 พฤศจิกายน 2541 โจทก์ได้แจ้งจำเลยไม่ให้ส่งมอบสินค้าแก่ผู้ใด แต่จำเลยละเมิดคำสั่งของโจทก์ โดยจำเลยได้ส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ไม่มีสิทธิรับสินค้าไปเมื่อประมาณวันที่ 19 มกราคม 2542 เพราะผู้รับสินค้าไม่มีต้นฉบับใบตราส่งและโจทก์ไม่เคยสลักหลังอินโบตราส่งให้แก่ผู้ใด โจทก์จึงแจ้งให้จำเลยส่งมอบสินค้าคืนหรือชดเชยราคาแก่โจทก์ แต่จำเลยกลับเพิกเฉย โจทก์จึงขอให้จำเลยคืนสินค้าหรือชดเชยราคาเป็นเงินดอลลาร์ให้แก่โจทก์

จำเลยให้การว่า จำเลยไม่เคยได้รับแจ้งจากโจทก์ให้ระงับการขนส่งแต่อย่างใด เมื่อสินค้าถึงท่าเรือเมืองเซาแธมป์ตันแล้ว สินค้าดังกล่าวได้ถูกศาลสูงของประเทศอังกฤษยึดไป จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ ขอให้ยกฟ้อง

คำพิพากษา

“พิเคราะห์แล้วเห็นว่า จำเลยต้องรับผิดชอบต่อโจทก์เพราะเหตุที่จำเลยส่งมอบสินค้าไม่ชอบ ฝ่าฝืนคำสั่งของโจทก์โดยเอกสารที่จำเลยอ้างว่าเป็นคำสั่งของศาลต่างประเทศก็ไม่ปรากฏว่ามีบุคคลซึ่งตามกฎหมายแห่งประเทศอังกฤษตั้งให้เป็นผู้มีอำนาจรับรองเอกสารได้รับรองเอกสารดังกล่าวแต่อย่างใด ดังนั้น จึงไม่อาจรับฟังเอกสารดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานได้ ทั้งนี้ตามบทบัญญัติมาตรา 93 และมาตรา 47 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งประกอบมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทวิชั้นทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทวิชั้นทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 พยานหลักฐานของจำเลยจึงไม่มีน้ำหนักที่จะรับฟังตามข้อต่อสู้พิพากษาให้จำเลยชำระเงินจำนวน 15,267.50 ดอลลาร์สหรัฐแก่โจทก์ พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ปี นับแต่วันที่ 26 มิถุนายน 2542 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ”

ต่อมา จำเลยได้อุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาศาลทวิชั้นทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางต่อศาลฎีกา โดยจำเลยได้อุทธรณ์ในประเด็นที่ว่าแม้จำเลยต้องรับผิดชอบเพราะเหตุที่จำเลยส่งมอบสินค้าไม่ชอบฝ่าฝืนคำสั่งโจทก์ แต่ตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 ก็ได้จำกัดความรับผิดของผู้ขนส่งไว้ที่จำนวนหนึ่งหมื่นบาทต่อหนึ่งหน่วยการขนส่ง หรือ กิโลกรัมละ 30 บาท ดังนั้น เมื่อสินค้าในคดีนี้มีน้ำหนักเบ็ดเสร็จ 9,036.50 กิโลกรัม จำเลยจึงต้องรับผิดชอบเพียง 27,095 บาทเท่านั้น ซึ่งศาลฎีกาแผนกคดีทรัพยากรทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางได้พิพากษา ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6826/2544

“ส่วนที่จำเลยอุทธรณ์ประการสุดท้ายว่า สินค้าในคดีนี้มีน้ำหนักเบ็ดเสร็จ 9,036.50 กิโลกรัม ซึ่งตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ.2534 ให้จำกัดความรับผิดของผู้ขนส่งไว้เพียง 27,095 บาท นั้น เป็นเรื่องนอกประเด็นจากข้อต่อสู้ของจำเลย เพราะจำเลยมิได้ให้การต่อสู้คดีในเรื่องนี้ไว้ จึงเป็นข้อที่มิได้ยกขึ้นว่ากล่าวกันมาแล้วโดยชอบในศาลทวิชั้นทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพยากรทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศไม่รับวินิจฉัย”

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากคำพิพากษาดังกล่าว

เนื่องจากมาตรา 225²⁹ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วางหลักไว้ว่า ข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างในการยื่นอุทธรณ์นั้น คู่ความจะต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในอุทธรณ์ และต้อง

²⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 บัญญัติว่า

“ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างในการยื่นอุทธรณ์นั้น คู่ความจะต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในอุทธรณ์ และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากล่าวมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้นทั้งจะต้องเป็นวาระแก้คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย

ถ้าคู่ความฝ่ายใดมิได้ยกปัญหาข้อใดอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้นหรือคู่ความฝ่ายใดไม่สามารถยกปัญหาข้อกฎหมายใดๆ ขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้น เพราะพฤติการณ์ไม่เปิดช่องให้กระทำได้ หรือเพราะเหตุเป็นเรื่องที่ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยกระบวนการพิจารณาชั้นอุทธรณ์ คู่ความที่เกี่ยวข้องย่อมมีสิทธิที่จะยกขึ้นอ้างซึ่งปัญหาเช่นนั้นได้”

เป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากล่าวกันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้น เว้นแต่ในกรณีที่เป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน คู่ความสามารถอุทธรณ์ได้ แม้ไม่เคยยกขึ้นอ้างมาก่อนในศาลชั้นต้นก็ตาม ดังนั้น จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6826/2544 จึงสามารถตีความได้ว่า เหตุที่ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศไม่รับวินิจฉัยในประเด็นเรื่องข้อจำกัดความรับผิดชอบตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ.2534 ก็เป็นเพราะศาลเห็นว่า ปัญหาข้อกฎหมายในเรื่องข้อจำกัดความรับผิดชอบไม่ใช่ปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอันอาจเป็นเหตุให้คู่ความสามารถยกขึ้นกล่าวอ้างได้แม้ได้ยกขึ้นว่ากล่าวกันมาก่อนในศาลชั้นต้นก็ตาม จึงเกิดเป็นประเด็นปัญหาว่า เหตุใดศาลฎีกาจึงวินิจฉัยเช่นนั้น และเรื่องข้อจำกัดความรับผิดชอบนี้ควรจะเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลยกขึ้นวินิจฉัยได้เองหรือไม่

3.3 บทสรุปสภาพข้อเท็จจริงและปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ ในคดีรับขนของทางทะเล

จากการศึกษาคำพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง และคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวข้างต้น ได้แสดงให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการพิจารณาและพิพากษาคดีรับขนของทางทะเลของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง และศาลฎีกาที่แตกต่างกัน ซึ่งนอกเหนือจากคำพิพากษาที่ได้ยกตัวอย่างให้เห็นนี้ อาจมีกรณีประเด็นปัญหาข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 ที่อาจเกิดขึ้นได้อีกมาก เช่น ในกรณีที่ผู้รับประกันภัยและผู้ขนส่งถูกผู้ส่งหรือผู้รับตราส่งฟ้องให้รับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากการสูญหาย เสียหาย หรือส่งมอบช้าช้า ร่วมกันเป็นจำเลยร่วม หากผู้รับประกันภัย หรือผู้ขนส่ง ซึ่งเป็นจำเลยร่วมคนใดคนหนึ่งยกข้อจำกัดความรับผิดชอบตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 ขึ้นกล่าวอ้างแล้ว แต่จำเลยร่วมคนอื่น ๆ มิได้ยกข้อจำกัดความรับผิดชอบขึ้นกล่าวอ้าง กรณีดังกล่าวอาจเกิดปัญหาได้ว่า ศาลจะยกปัญหาข้อจำกัดความรับผิดชอบขึ้นวินิจฉัยเป็นคุณให้แก่จำเลยร่วมคนที่มีได้ยกปัญหาข้อจำกัดความรับผิดชอบขึ้นกล่าวอ้างได้หรือไม่ เป็นต้น

ทั้งนี้ สภาพข้อเท็จจริงและปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติในคดีรับขนของทางทะเลนั้น มีสาเหตุเนื่องมาจากการพิจารณาและทำคำพิพากษาคดีรับขนของทางทะเลซึ่งเป็นคดีแพ่งและพาณิชย์นั้น จะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ ที่อาจ

ก่อให้เกิดเป็นปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นกฎหมายกึ่งสารบัญญัติ และกึ่งวิธีบัญญัติ โดยปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ประเด็นที่ว่าบทบัญญัติใดบ้างที่ศาลสามารถยกขึ้นวินิจฉัยได้เอง หรือบทบัญญัติใดที่คู่ความต้องเป็นฝ่ายยกขึ้นกล่าวอ้าง ซึ่งผลของคำพิพากษาส่งผลกระทบต่อคู่ความเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากแนวคำวินิจฉัยที่ไม่แน่นอนของศาล รวมถึงการวินิจฉัยที่แตกต่างกันในชั้นต้น และชั้นฎีกา

ดังนั้น การวางแนวทางว่าปัญหาข้อกฎหมายใดในคดีรับขนของทางทะเลที่ศาลสามารถยกขึ้นวินิจฉัยได้เองจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์ในบทต่อไปถึงบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 ว่าบทบัญญัติใดที่เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลสามารถยกขึ้นวินิจฉัยได้เอง